DEMOCRITUS UNIVERSITY of THRACE

selected papers of the 10th International Conference of Greek Linguistics

Edited by

Zoe Gavriilidou
Angeliki Efthymiou
Evangelia Thomadaki
Penelope Kambakis-Vougiouklis

Komotini 2012

Οργανωτική Επιτροπή Συνεδρίου
Organizing Committee

Zoe Gavriilidou
Angeliki Efthymiou
Evangelia Thomadaki
Penelope Kambakis-Vougiouklis

Γραμματειακή Υποστήριξη
Secretarial Support

Ioannis Anagnostopoulos
Maria Georganta
Polyxeni Intze
Nikos Mathioudakis
Lidija Mitits
Eleni Papadopoulou
Anna Sarafianou
Elina Chadjipapa

ISBN 978-960-99486-7-8

Τυπογραφική επιμέλεια

Νίκος Μαθιουδάκης
Ελένη Παπαδοπούλου
Ελίνα Χατζηπαπά

Σχεδιασμός εξώφυλλου

Νίκος Μαθιουδάκης

Copyright © 2012
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Democritus University of Thrace

Εργαστήριο Σύνταξης, Μορφολογίας, Φωνητικής, Σημασιολογίας, *+ΜόρΦωΣη* ΔΠΘ
Laboratory of Syntax, Morphology, Phonetics, Semantics, *+MorPhoSE* DUTH

Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας
International Conference of Greek Linguistics
www.icgl.gr

ΔΙΑΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΞΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΑΠΟ ΙΣΠΑΝΟΦΩΝΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ

Μαρία Ανδριά
Universitat de Barcelona,
Spain
maria.andria25@gmail.com

Imma Miralpeix
Universitat de Barcelona,
Spain
imiralpeix@ub.edu

M.Luz Celaya
Universitat de Barcelona,
Spain
mluzcelaya@ub.edu

ABSTRACT

The present study explores Crosslinguistic Influence (CLI) in verbal tenses and in vocabulary in the acquisition of Greek as a Foreign Language (FL). Spanish L1 learners with knowledge of English took a variety of tests designed to explore CLI between these languages. Results evidenced that CLI was present, although no correlation was found between CLI and variables such as age, English proficiency, metalinguistic awareness and exposure to Greek. However, a moderate negative correlation was observed between lexical CLI and proficiency in Greek. Spanish was the predominant source of CLI, probably due to psychotypology.

Λέξεις Κλειδιά: Διαγλωσσική Επίδραση, Ελληνική ως Ξένη Γλώσσα, ισπανόφωνοι, ψυχοτυπολογία

1. Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη, η οποία αποτελεί τμήμα μιας μεγαλύτερης έρευνας (Andria 2010), επιθυμεί να εμβαθύνει στο φαινόμενο της Διαγλωσσικής Επίδρασης (ΔΕ) στην Πολύγλωσση Εκμάθηση (ΠΕ) μέσα από έναν συνδυασμό γλωσσών που δεν έχει μελετηθεί αρκετά: Ισπανόφωνοι μαθητές με γνώση της αγγλικής οι οποίοι μαθαίνουν μια τυπολογικά διαφορετική γλώσσα, τα νέα ελληνικά (ΝΕ), ως Ξένη Γλώσσα (ΞΓ). Στόχος της εργασίας είναι να ερευνήσει, αρχικά, αν υπάρχουν περιπτώσεις ΔΕ κατά τη διάρκεια της εκμάθησης της ΝΕ ως ΞΓ, αν η ΔΕ σχετίζεται με παράγοντες όπως η ηλικία, η γλωσσική επάρκεια στα αγγλικά, η μεταγλωσσική επίγνωση (ΜΕ) και η έκθεση στα ελληνικά· και τέλος, ποια από τις προηγούμενα κατακτημένες γλώσσες (ισπανικά ή αγγλικά) είναι πιο συχνά γλώσσα-πηγή ΔΕ.

2. Επισκόπηση Προηγούμενης Έρευνας

2.1 Πολύγλωσση Εκμάθηση και Διαγλωσσική επίδραση

Τα τελευταία χρόνια, η μελέτη του φαινομένου της πολυγλωσσίας *(multilingualism)* έχει γίνει ένας πολύ διαδεδομένος κλάδος στον τομέα της γλωσσικής κατάκτησης. Η Πολύγλωσση Εκμάθηση (ΠΕ) *(multilingual acquisition)* έχει οριστεί (Cenoz 2000) ως η διαδικασία εκμάθησης περισσότερων της μίας γλώσσας. Η κύρια διαφορά ανάμεσα στην εκμάθηση μιας Δεύτερης Γλώσσας (Γ2) και στην εκμάθηση μιας Γ3 (Γ4, Γ5, κλπ.) έγκειται στη μεγαλύτερη πολυπλοκότητα που χαρακτηρίζει την εκμάθηση της τελευταίας, διότι όσο πιο πολλές γλώσσες αναμειγνύονται, τόσο ο αριθμός των παραγόντων που αλληλεπιδρούν αυξάνεται.

Έχει τονιστεί ότι τα *«κατακτημένα γλωσσικά συστήματα δεν συνυπάρχουν το ένα δίπλα στο άλλο σε αμοιβαία αρμονία»* (Herdina & Jessner 2000:90), αλλά αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Η επίδραση από τη μητρική γλώσσα, αλλά και από όλες τις γλώσσες που κατέχει ένας ομιλητής κατά τη διαδικασία

In Z. Gavriilidou, A. Efthymiou, E. Thomadaki & P. Kambakis-Vougiouklis (eds), 2012,
Selected papers of the 10th ICGL, pp. 654-662. Komotini/Greece: Democritus University of Thrace.

εκμάθησης μίας νέας γλώσσας- στόχου (ΓΣ) ονομάζεται Διαγλωσσική Επίδραση (ΔΕ) (Odlin 1989, Jarvis & Pavlenko 2008).

2.2 Παράγοντες που επηρεάζουν τη Διαγλωσσική Επίδραση (ΔΕ)

Η αλληλεπίδραση παραγόντων στη ΔΕ κατά την πολυγλωσσία είναι ένα θεμελιώδες θέμα και έχει ερευνηθεί από ένα πλήθος μελετών (Murphy 2003). Ένας από τους πιο συχνά ερευνώμενους παράγοντες που μπορούν να προβλέψουν τη ΔΕ είναι η γλωσσική επάρκεια *(proficiency)* στη ΓΣ. Είναι γενικά αποδεκτό ότι η ΔΕ είναι πιθανότερο να λάβει χώρα σε αρχικά επίπεδα γλωσσομάθειας (Hammarberg 2001) και συνήθως εμφανίζεται ως στρατηγική αναπλήρωσης *(compensatory strategy)*. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η έλλειψη επαρκών μέσων έκφρασης στη ΓΣ μπορεί να καλυφθεί με τη χρήση της Γ2. Ωστόσο, η επάρκεια στη Γ2 αποτελεί έναν εξίσου θεμελιώδη παράγοντα. Στην μελέτη της για το ρόλο της γλωσσικής επάρκειας της Γ2 στη ΕΓ3 η Tremblay (2006: 109) συμπεραίνει ότι *«μέχρι να επιτευχθεί ένα βασικό επίπεδο (threshold level) στη Γ2, η ΔΕ από τη Γ2 στη Γ3 είναι πολύ περιορισμένη»*. Στη μελέτη της, οι συμμετέχοντες από ένα χαμηλό/μέσο επίπεδο επάρκειας στη Γ2 δεν εμφανίστηκαν να ανατρέχουν στην Γ2 κατά την εκμάθηση της Γ3.

Ένας εξίσου σημαντικός παράγοντας είναι η έκθεση και χρήση στη ΓΣ. Η συγκεκριμένη μεταβλητή συχνά μετράται με γνώμονα τη Διάρκεια Παραμονής *(Length of Stay)* στην κοινότητα όπου ομιλείται η ΓΣ ή ως το ποσό των ωρών διδασκαλίας στη ΓΣ. Αυξημένη έκθεση στη ΓΣ συνήθως οδηγεί σε λιγότερη ΔΕ, αν και υψηλή έκθεση στη Γ2 μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη επίδραση από τη Γ2 κατά τη διάρκεια της εκμάθησης της Γ3. Έχει αποδειχθεί ότι υπάρχει σημαντική αλληλεπίδραση ανάμεσα σε αυτή τη μεταβλητή, την ηλικία και τη γλωσσική επάρκεια (Ringböm 2001).

Μεγάλης σημασίας είναι επίσης η Μεταγλωσσική επίγνωση (ΜΕ), η οποία είναι μία ικανότητα συνυφασμένη με τον πολύγλωσσο ομιλητή και διαφέρει από αυτήν ενός μονόγλωσσου που μαθαίνει την πρώτη του Γ2. Στη μελέτη της η Jessner (1999), ανακάλυψε ποιοτικές διαφορές στις στρατηγικές μάθησης των πολύγλωσσων μαθητών, λόγω της ΔΕ. Οι συμμετέχοντες αποκάλυψαν ότι είχαν αναπτύξει στρατηγικές ικανότητες όπως η εναλλαγή γλωσσών, η χρήση *ξενισμών* και η κατά λέξη μετάφραση, προκειμένου να αναπληρώσουν την έλλειψη γνώσης στη ΓΣ.

Ο παράγοντας «ηλικία» έχει υπάρξει σημαντικό αντικείμενο έρευνας στις μελέτες ΕΓ3. Ωστόσο, τα αντικρουόμενα αποτελέσματα αυτών, δεν έχουν διασαφηνίσει τον ρόλο της. Σε ορισμένες έρευνες (Cenoz 2001) μεγαλύτερης ηλικίας μαθητές έδειξαν μεγαλύτερα ποσοστά ΔΕ από ό, τι οι μικρότεροι, παρά την μεγαλύτερη γλωσσική τους επάρκεια στη ΓΣ, γεγονός που ερμηνεύτηκε ως αποτέλεσμα της υψηλότερης μεταγλωσσικής επίγνωσης των μεγαλύτερων παιδιών. Αντίθετα αποτελέσματα παρατηρήθηκαν από τις Navés, Miralpeix και Celaya (2005), όπου μεγαλύτερης ηλικίας μαθητές έδειξαν μικρότερες περιπτώσεις ΔΕ.

Άλλες μεταβλητές είναι η σειρά εκμάθησης των διαφόρων γλωσσών καθώς και το πρόσφατο της χρήσης *(recency of use)* της κάθε γλώσσας. Η πρώτη αναφέρεται στην επίδραση που μπορεί αν έχει στη ΔΕ η σειρά με την οποία μαθεύτηκαν οι διάφορες Γ2. Η δεύτερη σχετίζεται με την ιδέα του ότι οι μαθητές ενδέχεται να ανατρέχουν περισσότερο στη γλώσσα την οποία χρησιμοποιούν ενεργά, παρά σε άλλες γλώσσες που γνωρίζουν αλλά ίσως δεν τις χρησιμοποιούν.

Οι τυπολογικές ομοιότητες ανάμεσα στις γλώσσες φαίνεται να παίζουν έναν θεμελιώδη ρόλο στον καθορισμό της έκτασης της ΔΕ. Οι πρώιμες έρευνες σε αυτόν τον τομέα εστίαζαν στην τυπολογική εγγύτητα και στις συγκλίνουσες δομές ανάμεσα στις γλώσσες, αλλά πρόσφατες έρευνες τείνουν να δίνουν έμφαση περισσότερο στη σημασία της ψυχοτυπολογίας (*psychotypology*: Kellerman 1983). Ο όρος ψυχοτυπολογία αφορά στην εκλαμβανόμενη από τον μαθητή απόσταση ανάμεσα στη Γ1 (ή τις Γ2) και τη ΓΣ. Αρκετές μελέτες έχουν δείξει ότι οι μαθητές συνήθως ανατρέχουν στη Γ2 αν την εκλαμβάνουν ως πιο κοντινή στη ΓΣ σε σχέση με τη Γ1 (Cenoz 2001). Επιπλέον, έχει βρεθεί ότι η ψυχοτυπολογία αλληλεπιδρά σημαντικά με άλλους παράγοντες, όπως η ηλικία και ΜΕ.

2.3 Παρελθοντικοί χρόνοι και λεξιλόγιο στα ελληνικά, ισπανικά και αγγλικά

Στη συγκεκριμένη μελέτη, η ΔΕ θα ερευνηθεί μέσα από τους παρελθοντικούς χρόνους και το λεξιλόγιο. Όσον αφορά τους παρελθοντικούς χρόνους, στόχος είναι να μελετηθεί μια διάκριση στους ελληνικούς χρόνους, η οποία είναι όμοια στο ένα γλωσσικό σύστημα (αγγλικά), αλλά διαφορετική στο άλλο (ισπανικά). Αυτή η διάκριση αφορά στην διαφορετική χρήση του Παρακειμένου έναντι του Αορίστου. Ένας μεγάλος αριθμός μελετών στην Ελληνική Γλωσσολογία (Μόζερ 1986, μεταξύ άλλων) έχει ασχοληθεί με τη σχέση ανάμεσα στον Παρακείμενο και τον Αόριστο στη ΝΕ. Ο κατάλληλος

«χειρισμός» των συγκεκριμένων διαφορών ανάμεσα στους χρόνους είναι ουσιαστικής σημασίας γιατί έτσι μπορούν να αποφευχθούν περιπτώσεις αρνητικής ΔΕ.

Πιο συγκεκριμένα, στα ελληνικά, όπως και στα αγγλικά, δεν γίνεται χρήση του Παρακειμένου για αναφορά στο κοντινό παρελθόν, όπως γίνεται στα ισπανικά (Πίνακας 1):

Γλώσσα	Χρόνος	Παράδειγμα
Ισπανικά	παρακείμενος	Esta mañana **me he levantado** pronto.
Ελληνικά	αόριστος	Σήμερα το πρωί **σηκώθηκα** νωρίς.
Αγγλικά	αόριστος	This morning **I woke up** early.

Πίνακας 1 Παράδειγμα χρήσης Παρακειμένου-Αορίστου σε ισπανικά, ελληνικά και αγγλικά

Στην περιγραφή της για την αντιστοιχία των ρηματικών συστημάτων στα ισπανικά και στα ελληνικά, η Álvarez (1999) παρατηρεί ότι, παρά το γεγονός ότι οι δυο γλώσσες έχουν παρεμφερείς δομές, σε κάποιες περιπτώσεις ένας συγκεκριμένος χρόνος στα ισπανικά ενδέχεται να μην αντιστοιχεί στον αναμενόμενο χρόνο στα ελληνικά, και αντίθετα. Τέτοια είναι η περίπτωση της διαφοράς στη χρήση του *Pretérito Indefinido* και *Pretérito Perfecto* στα ισπανικά με τον αντίστοιχο στα ελληνικά Αόριστο και Παρακείμενο. Χαρακτηριστικό της ισπανικής γλώσσας[1] είναι η αποφυγή χρήσης αορίστου για πράξεις που συνέβησαν στο εγγύς παρελθόν ή, τουλάχιστον, για πράξεις που ομιλητής τις αισθάνεται κοντινότερες. Συνεπώς, όταν αναφέρεται κανείς σε κάτι που συνέβη τώρα ή σήμερα το πρωί ή αυτήν την εβδομάδα/ αυτόν τον μήνα κλπ. , χρησιμοποιείται ο παρακείμενος αντί του αορίστου.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω διαφορές ανάμεσα στα τρία γλωσσικά συστήματα, στόχος μας είναι να ερευνήσουμε αν κατά την εκμάθηση μιας χρονικής δομής στη ΓΣ (εδώ, τα ελληνικά) η οποία είναι ίδια στη Γ2 (εδώ, στα αγγλικά) αλλά διαφορετική στη Γ1 (εδώ, τα ισπανικά) α) υπάρχουν περιπτώσεις ΔΕ και αν ναι, β) από ποια γλώσσα.

Όσον αφορά το λεξιλόγιο, επιθυμούμε να εξετάσουμε αν οι πολύγλωσσοι μαθητές θα ανατρέξουν περισσότερο στη Γ1 τους (ισπανικά) ή στη Γ2 τους (αγγλικά) όταν καλούνται να αναμετρηθούν με άγνωστο λεξιλόγιο.

2.4 Στόχοι της παρούσας μελέτης

Η συγκεκριμένη μελέτη επιθυμεί να απαντήσει τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

1. Υπάρχουν περιπτώσεις ΔΕ κατά την εκμάθηση της ελληνικής από Ισπανόφωνους μαθητές;
2. Υπάρχει κάποια σχέση ανάμεσα στη ΔΕ και στους ακόλουθους παράγοντες: α) ηλικία β) γλωσσική επάρκεια στα αγγλικά γ) γλωσσική επάρκεια στα ελληνικά δ) μεταγλωσσική επίγνωση ε) έκθεση στα ελληνικά;
3. Σε ποια γλώσσα-πηγή ανατρέχουν περισσότερο οι μαθητές της ελληνικής; Γιατί;

3. Μεθοδολογία

3.1 Συμμετέχοντες

Τριανταπέντε (N=35) μαθητές της ΝΕ ως ΞΓ έλαβαν μέρος στην έρευνα. Η Γ1 τους ήταν τα ισπανικά και 26 από αυτούς ήταν δίγλωσσοι ισπανικών και καταλανικών. Όλοι τους είχαν ως Γ2 τα αγγλικά. Πέντε συμμετέχοντες που δεν είχαν τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (Γ1 Ισπανικά, Γ2 αγγλικά) αποκλείστηκαν από το αρχικά μεγαλύτερο δείγμα (40 μαθητές). Οι συμμετέχοντες ήταν πολύγλωσσοι ομιλητές, με τουλάχιστον 4 κατεκτημένες γλώσσες. Πιο συγκεκριμένα, 12 από αυτούς γνώριζαν 4 γλώσσες, 21 από αυτούς 5 γλώσσες και 2 από αυτούς 6 γλώσσες. Οι συμμετέχοντες μαθαίνουν τη ΓΣ σε ένα επίσημο περιβάλλον μάθησης, στην Επίσημη Σχολή Γλωσσών της Βαρκελώνης *(Escola Oficial*

[1] Πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή η χρήση διαφοροποιείται σημαντικά στα Ισπανικά της Λατινικής Αμερικής, καθώς και σε κάποιες περιοχές της Βόρειας Ισπανίας, όπου η χρήση του αορίστου είναι πιο συνήθης από ό, τι του παρακειμένου.

d'Idiomes, Barcelona-Drassanes[2]*),* στην Ισπανία. Ανήκουν σε τέσσερα επίπεδα: 3Α, 3Β, 4 και 5, τα οποία για τις ανάγκες της συγκεκριμένης μελέτης θα αναφέρονται ως Επίπεδο 1, 2, 3 και 4 αντίστοιχα. Ο λόγος για τον οποίο περιλήφθηκαν επίπεδα μόνο από το 3 και πάνω οφείλεται στο γεγονός ότι η γραμματική μορφή που επιθυμούσαμε να εξετάσουμε διδάσκεται από το επίπεδο 3Α και πάνω. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη μορφή, ακόμα και αν εισάγεται σε αυτό το επίπεδο, δεν χρησιμοποιείται σε μεγάλη συχνότητα μέχρι το επίπεδο 3Β. Όλοι οι συμμετέχοντες διέθεταν πανεπιστημιακά πτυχία. Οι ηλικίες τους κυμαίνονταν από 22 ως 74 χρονών (Μ.Ο. Ηλικίας: 39,31), 19 από αυτούς ήταν άνδρες και 16 γυναίκες.

Επίσης έλαβε μέρος μία ομάδα από 12 μονόγλωσσους φυσικούς ομιλητές της ΝΕ . Ο λόγος για τον οποίο συμπεριλάβαμε μία ομάδα φυσικών ομιλητών ήταν διπλός: αφενός, για να εδραιώσουμε μία βάση για τα τεστ στους χρόνους, αφετέρου δε για να λάβουμε ανατροφοδότηση όσον αφορά το σχεδιασμό των εργαλείων. Επιπλέον, ένας Ισπανός μαθητής της ελληνικής συμμετείχε στην πιλοτική μελέτη των εργαλείων (βλ. 3.2.2).

3.2 Εργαλεία και Διαδικασία

3.2.1 Εργαλεία

Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν στη μελέτη σχεδιάστηκαν εξ αρχής, ειδικά για τους σκοπούς της συγκεκριμένης μελέτης. (Για αναλυτική περιγραφή των εργαλείων και πλήρη παράθεση αυτών, βλ. Andria 2010.) Τα εργαλεία αυτά ήταν τα εξής: *1. Τεστ στους χρόνους:* προκειμένου να εξετάσουμε τη ΔΕ στους χρόνους, χρησιμοποιήσαμε δύο ήδη τεστ: α. Τεστ Γραμματικότητας *(Grammaticality Judgment Test)* (ΤΓΡ), β. Άσκηση Συμπλήρωσης Κενών *(Fill-in-the-Blanks)·2. Τεστ Λεξιλογίου:* ένα τεστ πολλαπλής επιλογής που περιελάμβανε δέκα σπάνιες ελληνικές λέξεις, ώστε οι μαθητές να μην τις ξέρουν και να πρέπει να μαντέψουν. Στόχος μας ήταν να ερευνήσουμε αν ανατρέχουν περισσότερο στη Γ1 ή στη Γ2 όταν μαντεύουν· *3. Ερωτηματολόγιο:* διανεμήθηκε στους μαθητές προκειμένου να συλλεχθούν πληροφορίες σχετικά με το γλωσσικό υπόβαθρο των μαθητών, αλλά και τις μεταβλητές τις οποίες επιθυμούσαμε να εξετάσουμε· *4. Προφορικό Πρωτόκολλο (Oral Protocoll):* στην έρευνα συμπεριλάβαμε ένα προφορικό πρωτόκολλο προκειμένου να φωτίσουμε τις αιτίες που οδήγησαν τους συμμετέχοντες να βασιστούν στη μία ή στην άλλη γλώσσα. Ο πολύ σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει τη ΔΕ, η ψυχοτυπολογία, ερευνήθηκε μέσω του προφορικού πρωτοκόλλου. Αυτό το εργαλείο έρευνας έδωσε μια πιο σαφή εικόνα των διαδικασιών που λαμβάνουν χώρα στο μυαλό ενός πολύγλωσσου ομιλητή κατά την εκμάθηση μιας νέας ΓΣ. Επιπλέον, το προφορικό πρωτόκολλο μας βοήθησε να εξετάσουμε αν όταν οι μαθητές χρησιμοποιούσαν αόριστο, στηρίζονταν στο αγγλικό σύστημα χρόνων ή όντως γνώριζαν τον σωστό τύπο στα ελληνικά· *5. Συνεντεύξεις:* τον Απρίλιο του 2010, συλλέχθηκαν επιπλέον δύο συνεντεύξεις από τη Διευθύντρια και Καθηγήτρια της Σχολής γλωσσών. Σε αυτές τις συνεντεύξεις, μας δόθηκε ανατροφοδότηση σχετικά με την καταλληλότητα των εργαλείων.

3.2.2 Πιλοτική Μελέτη και Συλλογή Δεδομένων

Η πιλοτική μελέτη διεξήχθη σε δύο μέρη: το πρώτο μέρος έλαβε χώρα τον Μάρτιο του 2011 προκειμένου να ελεγχθεί η εγκυρότητα των τεστ. Ένας μαθητής νέων ελληνικών από το επίπεδο 2, ο οποίος μελετάει τη ΓΣ εδώ και πέντε χρόνια σε ένα επίσημο περιβάλλον εκμάθησης, μας παρείχε ανατροφοδότηση σχετικά με τα τεστ, τα οποία τροποποιήθηκαν ανάλογα. Το δεύτερο μέρος της πιλοτικής μελέτης έλαβε χώρα στην Ελλάδα, τον Απρίλιο του 2010. Οι συμμετέχοντες ήταν οι 12 μονόγλωσσοι της ομάδας φυσικών ομιλητών. Τα σχόλιά τους ελήφθησαν επίσης υπόψη για περαιτέρω τροποποιήσεις πριν από τη συλλογή δεδομένων.

Η συλλογή των δεδομένων έλαβε χώρα τον Μάιο του 2010 στην Επίσημη Σχολή Γλωσσών της Βαρκελώνης, στην Ισπανία. Τα τεστ μοιράστηκαν στους μαθητές στις τάξεις τους από τους ερευνητές. Ο χρόνος ήταν ελεγχόμενος για κάθε άσκηση και ήταν ο ίδιος για κάθε επίπεδο. Στην ίδια ώρα, μετά το πέρας των ασκήσεων, οι μαθητές κλήθηκαν να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο. Οι οδηγίες δόθηκαν στα ισπανικά και στα ελληνικά προς αποφυγή παρεξηγήσεων. Τα προφορικά πρωτόκολλα συλλέχθηκαν σε διαφορετικές μέρες και συμμετέχοντες είχαν την επιλογή να τα δώσουν σε όποια γλώσσα προτιμούσαν.

[2] Ευχαριστούμε θερμά τις καθηγήτριες της Σχολής Teresa Magadán και Κλαίρη Σκανδάμη, καθώς και τους μαθητές τους, για την πολύτιμη βοήθειά τους.

4. Αποτελέσματα

Το πρώτο μας ερευνητικό ερώτημα διερευνούσε αν υπάρχουν περιπτώσεις ΔΕ κατά την εκμάθηση της ελληνικής από ισπανόφωνους μαθητές. Όσον αφορά στα τεστ στους χρόνους, το ΤΓΡ έδειξε πράγματι περιπτώσεις ΔΕ. Αντίθετα, η άσκηση συμπλήρωσης κενών δεν παρουσίασε περιπτώσεις ΔΕ, συνεπώς τα αποτελέσματα από αυτήν την άσκηση δεν μετρήθηκαν στην τελική στατιστική ανάλυση. Περιπτώσεις ΔΕ βρέθηκαν επίσης στο τεστ λεξιλογίου και τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 2.

	N	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μ.Ο.	Τυπική Απόκλιση
ΔΕ-ΤΓΡ	35	1	5	2.86	1.216
ΔΕ-ΛΕΞ	35	0	4	2	1.188

Πίνακας 2 Περιγραφικές στατιστικές των μεταβλητών ΔΕ (στο ΤΓΡ και Λεξιλογίου)

Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα επιθυμούσε να ερευνήσει τη σχέση ανάμεσα στη ΔΕ και στις ακόλουθες μεταβλητές: ηλικία, γλωσσική επάρκεια στα αγγλικά, επάρκεια στα ελληνικά, έκθεση στα ελληνικά και ΜΕ. Η ομαλότητα *(normality)* αξιολογήθηκε και βρέθηκε ότι οι μεταβλητές «ΔΕ στο ΤΓΡ» και «ΔΕ στο Τεστ λεξιλογίου» δεν ήταν ομαλά κατανεμημένες σύμφωνα με το τεστ Kolnogorov-Smirnof (.003 και .000 αντίστοιχα). Ως εκ τούτου, διεξήχθη μία συσχέτιση *(correlation)* Spearman, η οποία έδειξε ότι δεν υπήρχε συσχέτιση ανάμεσα στη ΔΕ και στην ηλικία, την επάρκεια στα αγγλικά, την έκθεση στα ελληνικά και τη ΜΕ. Ωστόσο, βρέθηκε μια μέτρια συσχέτιση ανάμεσα στο ποσό ΔΕ στο τεστ λεξιλογίου και στην επάρκεια στα ελληνικά [r=. 356, n=35, $p \leq .05$], δηλαδή όσο μεγαλύτερη ήταν η επάρκεια στα ελληνικά, τόσο λιγότερη η επίδραση στον τομέα του λεξιλογίου.

Ωστόσο, ένα τεστ Kruskal-Wallis έδειξε ότι η σχέση ανάμεσα στη λεξική ΔΕ και την επάρκεια στα ελληνικά δεν ήταν σημαντική *(significant)* (0.057). Ο παρακάτω πίνακας δείχνει πως όσο η επάρκεια στα ελληνικά βελτιώνεται, τόσο μειώνεται η παρουσία ΔΕ στο λεξιλόγιο. Αντίθετα, η ΔΕ στους χρόνους που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα μελέτη δεν επηρεάστηκε από την επάρκεια στη ΓΣ.

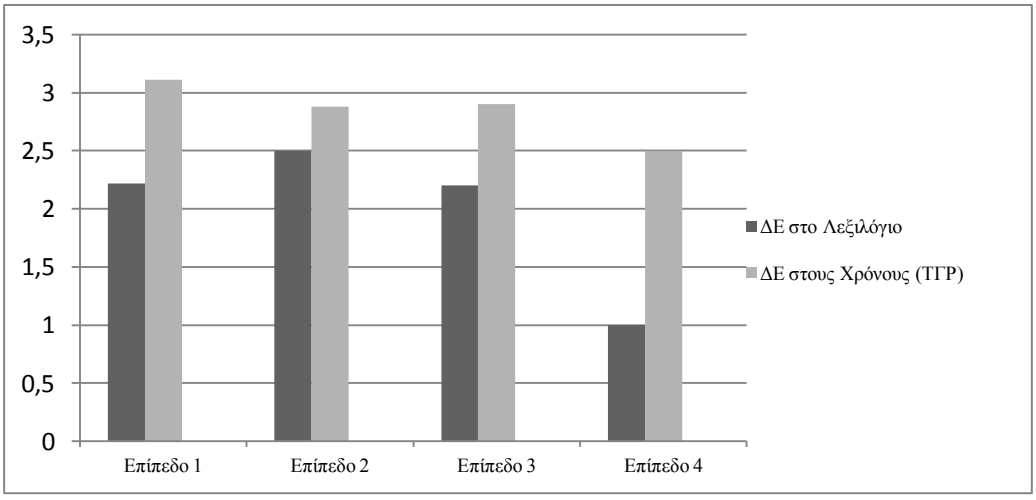

Πίνακας 3 Ποσό ΔΕ σύμφωνα με το επίπεδο γλωσσομάθειας και τον υπό μελέτη τομέα (Γραμματική και Λεξιλόγιο)

Το τελευταίο ερευνητικό μας ερώτημα είχε ως στόχο να εξετάσει τη γλώσσα-πηγή ΔΕ. Στο ΤΓΡ εντοπίστηκε ΔΕ μόνο από τα ισπανικά. Στο τεστ λεξιλογίου, υπήρξε επίδραση και από τις δύο γλώσσες και κατά τον υπολογισμό του ποσοστού των περιπτώσεων βρέθηκε ότι υπήρξε μεγαλύτερη επίδραση από τα ισπανικά (Πίνακας 4 και Σχήμα 1). Ωστόσο, δεν βρέθηκαν σημαντικές συσχετίσεις ανάμεσα στη γλώσσα-πηγή της ΔΕ και στις ανεξάρτητες μεταβλητές που εξετάστηκαν.

	N	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μ.Ο.	Τυπική Απόκλιση
ΔΕ-Ισπανικά	35	0	4	1. 23	1. 087
ΔΕ-Αγγλικά	35	0	2	0. 8	0. 759

Πίνακας 4 Περιγραφικές στατιστικές των μεταβλητών που δείχνουν τη γλώσσα-πηγή ΔΕ στο λεξιλόγιο

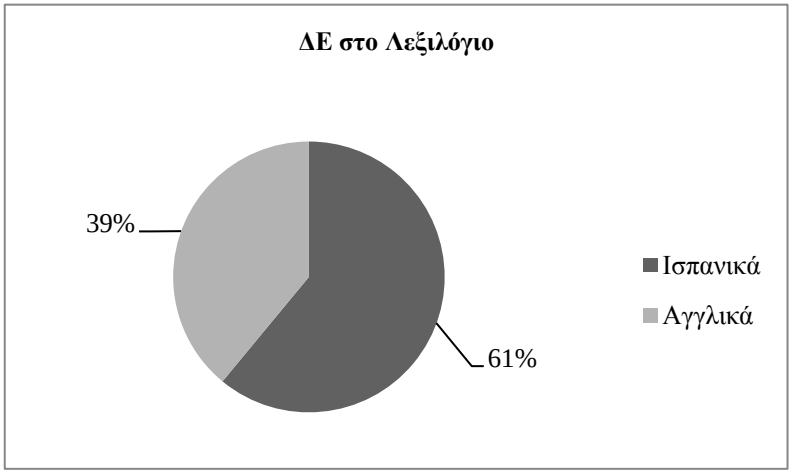

Σχήμα 1 Ποσοστό ΔΕ από τα ισπανικά και από τα αγγλικά στο Τεστ Λεξιλογίου

Η ποιοτική ανάλυση των δεδομένων επιβεβαίωσε την τάση που παρουσιάστηκε στο Σχήμα 1, δηλαδή την ισχυρότερη επίδραση από τα ισπανικά. Στο τεστ λεξιλογίου παρατηρήθηκε ότι σε περιπτώσεις όπου η λέξη στα ελληνικά ήταν άγνωστη, οι μαθητές είχαν την τάση να ανατρέχουν περισσότερο στη Γ1 τους, προκειμένου να καλύψουν το λεξικό κενό. Για παράδειγμα, στην περίπτωση της λέξης «σπυρί», η πλειοψηφία των μαθητών διάλεξε την λεξική επινόηση **γρανάκι* από την ισπανική λέξη *grano* έναντι της αγγλικής **πιμπλίδιο* (από την αγγλική λέξη *pimple*) που επίσης δινόταν. Αντίθετα, η επιλογή αγγλικών λεξικών επινοήσεων ήταν πολύ περιορισμένη. Μόνο στην περίπτωση της λέξης «μαγκούρα», η πλειοψηφία των μαθητών βασίστηκε στα αγγλικά και διάλεξε την επιλογή **στίκι* (από την αγγλική λέξη *stick*).

Επιπρόσθετα, η ανάλυση των προφορικών πρωτοκόλλων αποκάλυψε ότι οι επιλογές αυτές εκ μέρους των μαθητών ήταν αποτέλεσμα μια στρατηγικής αναπλήρωσης. Όλοι οι συμμετέχοντες επιβεβαίωσαν ότι κατά τη διαδικασία μαντέματος επηρεάστηκαν πιο πολύ από τη Γ1 τους. Σε περιπτώσεις όπου κλήθηκαν να εξηγήσουν παραδείγματα όπως τα παραπάνω, δήλωσαν ξεκάθαρα ότι ανέτρεξαν στο ισπανικό λεξιλόγιο για να μαντέψουν την άγνωστη λέξη.

5. Συζήτηση

Ο πρώτος στόχος αυτής της εργασίας πάνω στη ΔΕ κατά την εκμάθηση της ελληνικής ως ΞΓ από ισπανόφωνους μαθητές ήταν να ερευνηθεί αν υπάρχουν περιπτώσεις ΔΕ. Ως απάντηση στο πρώτο αυτό ερευνητικό ερώτημα, βρέθηκε ότι πράγματι υπήρχαν περιπτώσεις ΔΕ τόσο στους χρόνους, όσο και στο λεξιλόγιο. Ωστόσο, εντοπίσαμε ότι στις ασκήσεις πάνω στους χρόνους, μόνο το ΤΓΡ εμφάνισε περιπτώσεις ΔΕ, ενώ η άσκηση συμπλήρωσης κενών όχι. Είναι πιθανό αυτό το είδος τεστ ως μεθοδολογικό εργαλείο εντοπισμού ΔΕ να είναι πιο αποτελεσματικό στα αρχικά επίπεδα, αλλά όχι στα πιο προχωρημένα. Ενδέχεται, επίσης, η διερεύνηση της διάκρισης «Αόριστος/ Παρακείμενος» να ήταν πιο παραγωγική με τη χρήση διαφορετικών, πιο απαιτητικών εργαλείων. Συνεπώς, θα ήταν καλό να διεξαχθεί περαιτέρω έρευνα, η οποία να εστιάζει στο σχεδιασμό πιο απαιτητικών ασκήσεων-εργαλείων γι αυτόν τον σκοπό.

Το δεύτερο αποτέλεσμα αυτής της μελέτης δείχνει ότι δεν υπήρξε κάποια συσχέτιση ανάμεσα στη ΔΕ και τις ακόλουθες μεταβλητές: ηλικία, επάρκεια στα αγγλικά, ΜΕ και έκθεση στα ελληνικά.

Μολαταύτα, μια μέτρια αρνητική συσχέτιση εντοπίστηκε ανάμεσα στη ΔΕ στο λεξιλόγιο και την επάρκεια στα ελληνικά. Δύο λόγοι μπορούν να εξηγήσουν την έλλειψη συσχέτισης με τις παραπάνω μεταβλητές, αλλά και την μέτρια συσχέτιση με την τελευταία μεταβλητή: αφενός, η φύση της ίδιας της ΓΣ, δεδομένου ότι είναι μια τυπολογικά διαφορετική γλώσσα από όσες συνήθως έχουν μελετηθεί μέχρι σήμερα. Αφετέρου, οι διαφορετικές μεθοδολογικές τεχνικές και το διαφορετικό ερευνητικό σχέδιο της παρούσας εργασίας τα οποία ήταν διαφορετικά σε σχέση με τις άλλες έρευνες στο τομέα αυτό.

Όσον αφορά τον παράγοντα «ηλικία», αντίθετα με προηγούμενες έρευνες (Cenoz 2001, Navés *et al*. 2005) στις οποίες ευρέθη συσχέτιση ανάμεσα στη ΔΕ και στην ηλικία, η συγκεκριμένη μελέτη δεν εντόπισε κάτι ανάλογο. Οι προαναφερθέντες λόγοι ενδέχεται να είναι υπεύθυνοι γι' αυτή τη διαφορά με προηγούμενες μελέτες.

Το γεγονός ότι δε βρέθηκε καμία συσχέτιση ανάμεσα στην επάρκεια στη Γ2 και στη ΔΕ μπορεί να οφείλεται πρωτίστως στο επίπεδο στα αγγλικά, το οποίο ενδεχομένως να ήταν πολύ χαμηλό για να οδηγήσει σε εμφάνιση ΔΕ από την εν λόγω γλώσσα (Tremblay 2006), όπως επίσης και στη περιορισμένη έκθεση στα αγγλικά. Έχει εξάλλου αποδειχθεί ότι όταν η έκθεση και η χρήση στη Γ2 είναι πολύ περιορισμένες, είναι αμφίβολο αν η γλώσσα αυτή θα έχει κάποιον αντίκτυπο στη ΓΣ. Αυτό μπορεί επιπρόσθετα να εξηγήσει γιατί δε βρέθηκε συσχέτιση μεταξύ ΔΕ και έκθεσης στα ελληνικά, δεδομένου ότι σε όλες οι περιπτώσεις η έκθεση στη ΓΣ ήταν μικρότερη του ενός έτους. Περαιτέρω έρευνα χρειάζεται να διεξαχθεί για να ερευνηθεί αν μαθητές με περισσότερη έκθεση στη ΓΣ εμφανίζουν διαφορετικές τάσεις ΔΕ.

Μια μέτρια συσχέτιση βρέθηκε ανάμεσα στην επάρκεια στη ΓΣ και στη λεξιλογική ΔΕ. Όσο η επάρκεια στα ελληνικά μεγαλώνει, τόσο μειώνεται η παρουσία λεξικής ΔΕ. Αυτό το εύρημα συνάδει με αυτά προηγούμενων ερευνών (Ringböm 2001, Navés *et al*. 2005).

Μέσα από την ποιοτική ανάλυση των δεδομένων εντοπίστηκε ότι όλοι οι μαθητές που εμφάνισαν πολύ λίγες περιπτώσεις ΔΕ μοιράζονται όλοι ένα κοινό προφίλ: χαρακτηρίζονται όλοι από μία *αφοσίωση στη γλώσσα (devotion to language[3])*, πρόκειται δηλαδή για μαθητές οι οποίοι τρέφουν ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη γλώσσα και την εκμάθηση γλωσσών (γλωσσολόγοι, καθηγητές γλωσσών, μεταφραστές κλπ). Οι συγκεκριμένοι μαθητές δήλωσαν ότι ήταν πολύ προσεκτικοί όταν έκαναν τα τεστ. Παρά το γεγονός ότι οι στατιστικές αναλύσεις δεν έδειξαν σημαντικές διαφορές όσον αφορά τη ΜΕ[4] και τη ΔΕ, αυτό το σχόλιο κατά τα προφορικά πρωτόκολλα μπορεί αναμφίβολα να συσχετιστεί με μια υψηλή ΜΕ[5] από μέρους των συγκεκριμένων μαθητών. Οι μαθητές δήλωσαν ότι, ειδικά στο τεστ λεξιλογίου, ήταν πολύ επιφυλακτικοί και είχαν την τάση να αποκλείουν ένα στοιχείο που τους φαινόταν «πολύ ισπανικό», που το θεωρούσαν «ψευδόφιλη λέξη» *(false friend)* ή λεξική επινόηση *(lexical invention),* ακόμα και αν αυτό το στοιχείο ήταν η σωστή ελληνική λέξη που όντως προέρχεται από τα ισπανικά.

Όσον αφορά τη ΔΕ στους χρόνους, η επάρκεια στα ελληνικά δε φαίνεται να την επηρέασε. Ο παρόμοιος μέσος όρος περιπτώσεων ΔΕ στους χρόνους (σε όλα τα επίπεδα) αποκάλυψε ότι το ΤΓΡ ήταν εξίσου απαιτητικό για όλους τους μαθητές του δείγματος. Η εξήγηση του γιατί η επάρκεια στα ελληνικά δεν επηρέασε τη ΔΕ στους χρόνους ίσως να έγκειται στο γεγονός ότι οι δομές που εξετάστηκαν στη συγκεκριμένη μελέτη χρησιμοποιούνταν συχνά στην τάξη. Σε περιπτώσεις πιο «προχωρημένων φράσεων», η δυσκολία ήταν η ίδια για όλα τα επίπεδα. Συνεπώς, μπορούμε να θεωρήσουμε ότι το πόσο πρόσφατα έχει χρησιμοποιηθεί μια συγκεκριμένη μορφή χρόνων, αλλά και η συχνότητα χρήσης της, φαίνεται να είναι ένας σημαντικός παράγοντας που μειώνει την πιθανότητα ΔΕ.

Σχετικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα, η περιγραφική ανάλυση των αποτελεσμάτων αποκαλύπτει ότι υπήρξε μεγαλύτερη επίδραση από τα ισπανικά. Στην ανάλυση των χρόνων, όλες οι περιπτώσεις ΔΕ προέρχονταν από τη Γ1. Στο ΤΓΡ κάθε γραπτό είχε έστω μία περίπτωση ΔΕ από τα ισπανικά, ακόμα και αυτά των μαθητών στα υψηλότερα επίπεδα. Επιπλέον, όλοι οι μαθητές τόνισαν στα πρωτόκολλα ότι, όσον αφορά το ρηματικό σύστημα, πάντα επηρεάζονται από τη Γ1 τους, ποτέ από τη Γ2. Το συγκεκριμένο εύρημα έρχεται να επιβεβαιώσει αυτά προηγούμενων μελετών (Bouvy

[3] Όρος που χρησιμοποιήθηκε από τους Abrahamsson & Hyltenstam (2008:500) για μαθητές με «δυνατό και συχνά υψηλά ακαδημαϊκό ενδιαφέρον σε θέματα που αφορούν τη γλώσσα και την εκμάθηση γλωσσών», οι οποίοι είθισται να θεωρούνται «προικισμένοι μαθητές» δείχνοντας υψηλότερη γλωσσική ικανότητα *(language aptitude)* κατά τη διαδικασία εκμάθησης μιας Γ2.

[4] Στην παρούσα μελέτη η ΜΕ μετρήθηκε μέσω του αριθμού ομιλούμενων γλωσσών. Ωστόσο, η ποιοτική ανάλυση έδειξε ότι η συγκριμένη μεταβλητή θα μπορούσε να προέρχεται όχι μόνο από τον αριθμό γλωσσών, αλλά επιπλέον από το είδος των σπουδών που έχουν κάνει οι μαθητές και τη στάση τους απέναντι στη γλώσσα και στη γλωσσική εκμάθηση.

[5] Αναφερόμαστε εδώ σε μαθητές με υψηλότερη ΜΕ υπό την έννοια ότι έδειξαν έναν προσεκτικό στοχασμό για τη γλωσσική δομή, χρήση, κλπ. η οποία παρατηρήθηκε καθαρά μέσα από τις επιλογές τους στα τεστ και στις προσωπικές τους δηλώσεις μέσω των προφορικών πρωτοκόλλων.

2000, Ringböm 2001) που υποστηρίζουν ότι η γραμματική μεταφορά *(transfer)* προέρχεται σχεδόν πάντα από τη Γ1.

Στο λεξιλόγιο υπήρξαν περιπτώσεις ΔΕ και από τις δύο γλώσσες, αλλά η επιρροή της Γ1 ήταν πιο δυνατή από αυτή της Γ2. Ο παράγοντας που εξηγεί αυτήν την τάση δύναται να είναι η ψυχοτυπολογία. Οι μαθητές ισχυρίστηκαν ότι εκλάμβαναν τα ισπανικά ως μια γλώσσα πιο κοντινή στα ελληνικά και γι αυτό στηρίζονταν σε αυτήν. Το αποτέλεσμα αυτό συμφωνεί με αυτά προηγούμενων ερευνών (Bouvy 2000, Cenoz 2001, De Angelis & Selinker 2001, Odlin & Jarvis 2004) για τη σημασία της ψυχοτυπολογίας ως παράγοντα-κλειδί για την προώθηση της ΔΕ. Σύμφωνα με τον Ringböm (2001) σε περιπτώσεις που οι γλώσσες δεν μοιράζονται το ίδιο αλφάβητο, η ψυχοτυπολογία φαίνεται να παίζει έναν αποφασιστικό ρόλο. Η παρούσα μελέτη φαίνεται να επιβεβαιώνει αυτόν τον ισχυρισμό.

Τα προφορικά πρωτόκολλα αποκάλυψαν επιπλέον ότι οι εκλαμβανόμενες ομοιότητες ανάμεσα στα ελληνικά και στα ισπανικά δεν είναι μόνο γλωσσικές, αλλά και πολιτισμικές. Αυτό το γεγονός υποδηλώνει την ύπαρξη μιας δια-πολιτισμικής επίδρασης, η οποία πάει πέρα από τη διαγλωσσική και φαίνεται να παίζει ρόλο κατά τη διάρκεια της εκμάθησης της ελληνικής. Μελλοντικές έρευνες θα ήταν καλό να ερευνήσουν πώς η εκλαμβανόμενη πολιτισμική εγγύτητα και οι διαπολιτισμικές ομοιότητες μπορούν να επηρεάσουν τη διαδικασία εκμάθησης μιας Γ2.

Η περιορισμένη επίδραση από τα αγγλικά στο λεξιλόγιο μπορεί να οφείλεται, αρχικά στην ψυχοτυπολογία. Οι μαθητές την εκλάμβαναν ως πιο μακρινή στη ΓΣ, επομένως δεν ανέτρεχαν σε αυτήν. Επιπρόσθετα, όπως έχει καταδειχθεί σε προηγούμενες μελέτες πιο εκτεταμένη έκθεση και μεγαλύτερη επάρκεια στη Γ2 είναι απαραίτητες συνθήκες προκειμένου να εντοπιστεί επίδραση από τη Γ2. Μόνο σε μεμονωμένες περιπτώσεις όπου οι μαθητές ελληνικών ήταν καθηγητές αγγλικών και είχαν καθημερινή επαφή με τη Γ2, παρατηρήθηκε ΔΕ από τα αγγλικά. Η Ανδριά (2009) βρήκε ότι τα αγγλικά έπαιζαν ένα πιο σημαντικό ρόλο κατά την εκμάθηση της νέας ελληνικής, πιθανόν γιατί οι συμμετέχοντες εκείνης της μελέτης χρησιμοποιούσαν αγγλικά στην καθημερινή τους ζωή, επομένως είχαν τη Γ2 ενεργοποιημένη και μπορούσαν να τη χρησιμοποιήσουν ως πηγή επίδρασης. Εντούτοις, στην ίδια μελέτη παρατηρήθηκε επίσης ότι στην περίπτωση μαθητών με Γ1 τα ισπανικά, η επίδραση ήταν αποκλειστικά από τη Γ1. Συνεπώς, θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι στην περίπτωση των Ισπανόφωνων μαθητών της ελληνικής, η ψυχοτυπολογία επισκιάζει άλλους παράγοντες που προωθούν τη ΔΕ.

6. Συμπεράσματα και Μελλοντική Έρευνα

Η παρούσα μελέτη επιθυμεί να συνεισφέρει στον τομέα της Εκμάθησης της Ελληνικής ως ΞΓ από Ισπανόφωνους μαθητές, χρησιμοποιώντας ένα συνδυασμό γλωσσών που μέχρι τώρα δεν έχει μελετηθεί αρκετά. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν την ύπαρξη ΔΕ κατά την εκμάθηση της ελληνικής, καθώς και μία μέτρια αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στη λεξιλογική ΔΕ και την επάρκεια στα ελληνικά. Ωστόσο, δε βρέθηκε συσχέτιση ανάμεσα στη ΔΕ και την ηλικία, την επάρκεια στα αγγλικά, τη ΜΕ, και την έκθεση στα ελληνικά. Η ψυχοτυπολογία εμφανίστηκε να αποτελεί πρωταρχικής σημασίας παράγοντα, στον οποίο οφειλόταν κατά κύριο λόγο η μεγάλη επίδραση από τα ισπανικά.

Δεδομένου του μικρού αριθμού του δείγματος, τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας δε θα μπορούσαν να θεωρηθούν εύκολα γενικεύσιμα· μία μελλοντική επανάληψη της μελέτης με μεγαλύτερο δείγμα, θα μπορούσε να συμβάλει προς αυτήν την κατεύθυνση. Εντούτοις, πιστεύουμε ότι μπορούν να αναδείξουν σημαντικές πτυχές της εκμάθησης της ΝΕ από ισπανόφωνους ομιλητές.

Μελλοντικές έρευνες καλό θα ήταν να επικεντρωθούν στο σχεδιασμό κατάλληλων μεθοδολογικών εργαλείων για την εξέταση της ΔΕ, όπως επίσης και στο να επεκτείνουν το πεδίο μελέτης τους σε γλωσσικούς τομείς πέραν των χρόνων και του λεξιλογίου. Ακόμη, θα ήταν σκόπιμο να διεξαχθούν παρόμοιες έρευνες στη ΔΕ κατά την εκμάθηση της ελληνικής ως ΞΓ, με άλλους συνδυασμούς γλωσσών Γ1 και Γ2. Η ΔΕ είναι ένας κλάδος με περιορισμένη έρευνα στην Ελληνική Γλωσσολογία, ως εκ τούτου περαιτέρω μελέτη στον τομέα αυτό, θα φώτιζε σημαντικές πλευρές της γλώσσας και της γλωσσικής εκμάθησης γενικότερα.

Τελειώνοντας, πιστεύουμε ότι τα ευρήματα της παρούσας μελέτης θα μπορούσαν να έχουν εφαρμογές στη διδασκαλία της ελληνικής ως ΞΓ, με την έννοια ότι θα μπορούσαν πρωτίστως να βοηθήσουν τους καθηγητές να κατανοήσουν τα διαγλωσσικά φαινόμενα που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εκμάθησης μιας Γ2. Ακόμη, τα αποτελέσματα θα μπορούσαν να βοηθήσουν το σχεδιασμό κατάλληλου διδακτικού υλικού για τα ελληνικά ως ΞΓ από ισπανόφωνους μαθητές και ενδεχομένως στο μέλλον να μπορούσαν να ληφθούν υπόψη κατά το σχεδιασμό προγραμμάτων σπουδών. Αυτοί οι παράγοντες μπορούν να συνεισφέρουν στη βελτίωση της ποιότητα και της

αποτελεσματικότητας της διδασκαλίας της ελληνικής ως ξένης σε δίγλωσσους και πολύγλωσσους μαθητές.

Βιβλιογραφία

Abrahamsson, Niclas, and Hyltenstam, Kenneth. 2008. The Robustness of Aptitude Effects In Near-Native Second Language Acquisition. *Studies in Second Language Acquisition*, 30: 4, 481-509.

Álvarez, Carmen Dolores. 1999. Αντιστοιχία των Ρηματικών Χρόνων στην Ισπανική και στη Νέα Ελληνική Γλώσσα. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*, 19. Πρακτικά της 19ης Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας του Φιλολογικού Τμήματος του Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ., 14-24.

Andria, Maria. 2010. Crosslinguistic Influence in Multilingual Acquisition: A study on the Acquisition of Modern Greek as a Foreign Language by Spanish Speakers. MA Thesis, Universitat de Barcelona.

Ανδριά , Μαρία. 2009. Εκμάθηση και Διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας: Λάθη στον Τομέα του Λεξιλογίου σε Παραγωγές Γραπτού Λόγου Μαθητών της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας. Πτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Bouvy, Christine. 2000. Towards the Construction of a Theory of Cross- Linguistic Transfer. In *English in Europe: the Acquisition of a Third Language* edited by Jasone Cenoz and Ulrike Jessner, 143-156. Clevedon, UK: Multilingual Matters.

Cenoz, Jasone. 2000. Research on Multilingual Acquisition. In *English in Europe: the Acquisition of a Third Language* edited by Jasone Cenoz and Ulrike Jessner, 39-53. Clevedon, UK: Multilingual Matters.

Cenoz, Jasone. 2001. The effect of linguistic distance, L2 status and age on cross-linguistic influence and third language acquisition. In *Cross-linguistic Influence in Third Language Acquisition* edited by Jasone Cenoz, Britta Hufeisen and Ulrike Jessner, 8-20. Clevedon: Multilingual Matters.

De Angelis, Gessica., and Selinker, Larry. 2001. Interlanguage transfer and competing linguistic systems in the multilingual mind. In J In *Cross-linguistic Influence in Third Language Acquisition* edited by Jasone Cenoz, Britta Hufeisen and Ulrike Jessner, 42-58. Clevedon: Multilingual Matters.

Hammarberg, Björn. 2001. Role of L1 and L2 in L3 Production and Acquisition. In *Cross-linguistic Influence in Third Language Acquisition* edited by Jasone Cenoz, Britta Hufeisen and Ulrike Jessner, 21-41. Clevedon: Multilingual Matters.

Herdina Philip, and Jessner, Ulrike. 2000. The dynamics of Third Language Acquisition. In *English in Europe: the Acquisition of a Third Language* edited by Jasone Cenoz and Ulrike Jessner, 84-98. Clevedon, UK: Multilingual Matters.

Jarvis, Scott, and Pavlenko, Aneta. 2008. *Crosslinguistic Influence in Language and Cognition.* New York: Routledge.

Jessner, Ulrike. 1999. Metalinguistic Awareness in Multilinguals: Cognitive Aspects of Third Language Learning. *Language Awareness*, 8: 3, 201-209

Jessner, Ulrike. 2006. Learning and Using a Third Language. In *Linguistic Awareness in Multilinguals* edited by Ulrike Jessner*:* Edinburgh: Edinburgh University Press.

Kellerman, Eric. 1983. Now you see it, now you don't. In *Language Transfer in Language Learning* edited by Susan M. Gass and Larry Selinker, 112-134. Rowley: Newbury House.

Μόζερ, Αμαλία. 1986. Προβλήματα που προκύπτουν από τη διαχρονική εξέλιξη και τη συγχρονική χρήση του παρακειμένου. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 7. Πρακτικά της 9ης Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας του Φιλολογικού Τμήματος του Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης, 149-161.

Murphy, Shirin. 2003. Second Language Transfer during Third Language Acquisition. Columbia University Working Papers in TESOL & Applied Linguistics 3(2) 1-21.

Navés, Teresa, Miralpeix, Immaculada and Celaya, M.Luz. 2005. "Who transfers more... and what? Crosslinguistic influence in relation to school grade and language dominance in EFL". *International Journal of Multilingualism* 2: 2. 1-22

Odlin, Terence. 1989. *Language Transfer*. Cambridge: Cambridge University Press.

Odlin, Terence, and Jarvis, Scott. 2004. Same Sources, Different Outcomes: A Study of Swedish Influence on the Acquisition of English in Finland. *International Journal of Multilingualism*, 1, 123-140.

Ringböm, Håkan. 2001. Lexical Transfer in L3 Production. In J. Cenoz, B. Hufeisen and U. Jessner (Eds) *Cross-linguistic Influence in Third Language Acquisition*, 59-68. Clevedon: Multilingual Matters.

Tremblay, Marie-Claude. 2006. Cross- Linguistic Influence in Third Language Acquisition: The Role of L2 Proficiency and L2 Exposure. *CLO/ OPL Ottawa*, 34: 109-119.